

نظام اجتماعی برای نیل به هدف حفظ نظم و اجرای عدالت همواره نیازمند به اصلاح و استقرار بهترین قوانین است. در این راستا ضوابط و مقرراتی که جامعه برای افراد خود مقرر داشته براساس ضرورت و بقای جامعه استوار است. رسیدن به هدف غایی یعنی نظم و استقرار عدالت متنضم منضمن اجرایی متناسب است.

تعرض به اموال عمومی (از جمله وندالیسم) حصه ای در اخلال نظم موجود و منع

پدیده ای بنام وندالیسم به طور کلی به هر گونه تخرب ارادی اموال عمومی، سازمان شهری، تاسیسات اجتماعی و آثار هنری اطلاق می شود که به صورت فردی یا گروهی، هدفدار و غیر هدفدار انجام می شود و از اختلالات رفتاری تربیتی، عقده های اجتماعی و نارضایتی طبیقاتی سرچشمه می گیرد. وجه مشترک همه این تعاریف در کارکرد منفی این پدیده و مذموم بودن آن در همه فرهنگ هاست این نکوهیده بودن به حدی است که صاحب نظران در همه کشورها سعی کرده اند با وضع قوانینی بازدارنده با این پدیده ناهنجار مبارزه کنند.

از آنجا که در کشور ما وضع قوانین بر پایه شرع مقدس اسلام صورت می گیرد در این مقاله سعی شده ضمن توضیح جرم تخرب به بررسی قواعد فقهی مرتبط با این پدیده پرداخته شود.

طرح مسئله

تخرب اموال عمومی(وندالیسم) در اقتصاد مقاومتی

بیتا جلیلیان

دانش آموخته مدرسه اسلام شناسی حضرت زهرا سلام الله علیها

چکیده

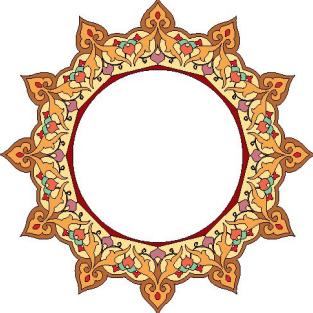
پدیده ای بنام وندالیسم به طور کلی به هر گونه تخرب ارادی اموال عمومی، سازمان شهری، تاسیسات اجتماعی و آثار هنری اطلاق می شود که به صورت فردی یا گروهی، هدفدار و غیر هدفدار انجام می شود و از اختلالات رفتاری تربیتی، عقده های اجتماعی و نارضایتی طبیقاتی سرچشمه می گیرد. وجه مشترک همه این تعاریف در کارکرد منفی این پدیده و مذموم بودن آن در همه فرهنگ هاست این نکوهیده بودن به حدی است که صاحب نظران در همه کشورها سعی کرده اند با وضع قوانینی بازدارنده با این پدیده ناهنجار مبارزه کنند.

از آنجا که در کشور ما وضع قوانین بر پایه شرع مقدس اسلام صورت می گیرد در این مقاله سعی شده ضمن توضیح جرم تخرب به بررسی قواعد فقهی مرتبط با این پدیده پرداخته شود.

طرح مسئله

نظام اجتماعی برای نیل به هدف حفظ نظم و اجرای عدالت همواره نیازمند به اصلاح و استقرار بهترین قوانین است. در این راستا ضوابط و مقرراتی که جامعه برای افراد خود مقرر داشته براساس ضرورت و بقای جامعه استوار است. رسیدن به هدف غایی یعنی نظم و استقرار عدالت متنضم منضمن اجرایی متناسب است.

تعرض به اموال عمومی (از جمله وندالیسم) حصه ای در اخلال نظم موجود و منع

تحقیق عدالت دارد به نحوی که در مجموعه قوانین حمورابی که نخستین کتاب قانون مکتوب بشر است و نيز در شرع مقدس اسلام از چهارده قرن پيش اهميت آن مكتوم نمانده است. قوانین اساسی قبل از انقلاب اسلامی ايران و بعد از آن طی اصولي اموال عمومي را مورد حمایت قرار داده و برای حفظ و نگهداری از آن قوانیني وضع نموده و برای تخریب گران آن مجازاتهای در نظر گرفته است. در حقوق اسلامی قواعد فقهی مسلم و انکار ناپذیری بر جبران خسارت مخرب و مختلف وجود دارد. حقوق مدنی نيز که منبعث از فقه است مسئولیت مدنی مخرب و مختلف را به نحو گسترده اى پذيرفته است. در اين مقاله سعى شده اجمالا به بررسی اين موارد پرداخته شود.

تعريف ونداليسم

در لغت به معنای:

مخرب Vandale

تخريبي (آريان پور، فرهنگ آلماني - فارسي ، ص ۸۶)

تخريب گرایان Vandalism

آدم مخرب و ویرانگر Vandal

تخريب، ویرانگری Vandalism

تخريب کردن و مورد تخریب قرار دادن آثارهنري، اموال عمومي

(باطني، ص ۹۳۲)

تعريف اصطلاحی ونداليسم

به هر گونه تخریب ارادی اموال عمومی، سازمان شهری، تاسیسات اجتماعی، و آثار هنري که به صورت فردی یا گروهی، هدفدارو یا غير هدفدار انجام شود ونداليسم گویند.

گفته می شود ريشه اين واژه از عنوان قوم وندال گرفته شده است. اين قوم در قرن پنجم ميلادي از ژرمنهایي بودند که در آفريقا شکل گرفتند. آن ها در اواسط همان قرن به سرزمين ايتاليا يورش برند و موجب سرنگونی و فروپاشی امپراطوری بزرگ روم غربي شدند. در كتابهای تاريخي آمده است که سركوب و چپاول پايان خت امپراطوری

بزرگ روم غربي توسط وندالهای ژرمن دو هفته به درازا کشید. آن‌ها ضمن چپاول شهر تمامی فضاهای شهری را ویران و تندیسهای با ارزش را خرد کردند، کتابها را سوزانند و ساختمان‌ها را به آتش کشیدند. وندالها به هر سرزمین و هر شهر دیگری که یورش می‌برندن اموال ساکنانش را به چپاول می‌برندن و اشیا و آثار غیر قابل حمل را نابود می‌کردند. به طور کلی در اغلب تعاریف ارائه شده در باب مفهوم وندالیسم در مباحث انحرافات و آسیب‌های اجتماعی محققین و صاحبنظران از آن به عنوان رفتار معطوف به تخریب و خرابکاری اموال و تاسیسات و متعلقات عمومی نام برده‌اند. وندالهای کهن در هجومهای وحشیانه خود چیزی را ویران می‌کردند که خود نساخته بودند اما وندالهای مدرن چیزی را نابود می‌سازند که از آن جامعه خودشان است.

أنواع رفتار ونداليسم

خرابکاری یک پدیده مبهم و پیچیده می‌باشد، هر کس که در یک شهر بزرگ زندگی می‌کند، مطمئناً با این نمود اجتماعی برخورد پیدا کرده است. این وضعیت خود را به عنوان یک پدیده خاص اجتماعی نشان می‌دهد که در مرحله اول با خراب کردن یا میعوب کردن وسائل عمومی آشکار می‌شود. نوع خرابکاری‌ها نشان می‌دهد که هیچ گونه انگیزه و آمادگی قبلی برای تخریب و ویرانگری وجود نداشته است و اینها نمایانگر آن است که در اولین برداشت و قضاوت متوجه می‌شویم که این کار توسط جوانان خلافکار انجام پذیرفته است. بر اساس گزارش‌های بین‌المللی و جهانی موضوعات مختلفی در معرض وندالیسم و تخریب عمدى قرار دارند:

- ۱- شعار نویسی روی در و دیوار شهر
- ۲- الصاق و چسباندن آگهی‌های تبلیغاتی، آگهی مجالس ختم، آگهی فروش وسائل منزل، تبلیغ فیلم، اطلاعیه‌های کلاس‌های درسی و آموزشگاه‌ها در محل‌های غیر مجاز
- ۳- یادگار نویسی با اسپری روی دیوار کوچه و خیابان
- ۴- قرار دادن تراکت‌های انتخاباتی در محل‌های غیر مجاز

- ۵- چسبانیدن تراکتها و آگهیها روی باجههای پست، تیر برق، باجههای تلفن، ایستگاههای اتوبوس، تابلوهای راهنمایی و رانندگی و نظایر آن
- ۶- شکستن و دزدیدن سطل زباله
- ۷- نصب تابلو و پرچم با میخ یا سیم و کابل به بدنه درختان خیابان و در دیوار شهر
- ۸- پاره کردن صندلی اتوبوسها، مترو و قطار، صندلی سینما و هواپیما
- ۹- خط کشیدن به بدنه اتومبیلهای و سایل نقلیه شخصی و عمومی
- ۱۰- تخریب ایستگاههای اتوبوس، سرقت چوب صندلیها، شکستن دیوارهای و سقف شیشهای آنها
- ۱۱- شل کردن پیچ و مهره صندلیها و دستگیره اتوبوسها
- ۱۲- کندن تراکتهای تبلیغاتی از روی بیلبوردهای نصب شده در خیابان
- ۱۳- یادگارنویسی روی درختها، در و دیوار توالتهای عمومی، آسانسورها و باجههای تلفن
- ۱۴- تخریب باجههای تلفن آسیب رسانی به گوشی دستگاه تلفن عمومی، شکستن شیشه باجهه بریدن سیم گوشی تلفن، و کیوسک تلفن عمومی
- ۱۵- شکستن درختان پارک
- ۱۶- چیدن گلهای و کندن بوتهای و گیاهان کاشته شده در فضای سبز و پارکها
- ۱۷- نوشتن یادگاری بر روی درختان و یا صندلیها و نیمکت‌های پارکها
- ۱۸- ایجاد حریق عمدى در پارکها خصوصاً پارک‌های جنگلی
- ۱۹- تخریب چمن داخل پارک و فضای سبز
- ۲۰- تخریب توالتهای دستشویی‌های داخل پارک و فضای سبز
- ۲۱- شکستن لامپها و چراغ‌های داخل پارک و فضای سبز
- ۲۲- تخریب سطل زباله داخل پارکها
- ۲۳- تخریب شیرآب و دستگاه‌های آب سرد کن
- ۲۴- تخریب وسایل محوطه بازی کودکان
- ۲۵- تخریب مجسمه‌ها و تابلوهای نصب شده در داخل پارکها و فضای سبز

(محسنی تبریزی، ونداليسم، ص ۴۲).

دلایل رفتارهای وندالیستی جوانان

یک ارتباط خطی و مستقیم را نمی‌توان برای کلیه عوامل موثر بر بروز چنین رفتارهایی ارائه داد ولی وجود مدارک و شواهد گوناگون نشان می‌دهد دلایل متعددی را برای وقوع تهاجم و تخریب می‌توان ملاحظه کرد. این عوامل عبارتند از: ارتباط شخص با اجتماع، تجربه های اجتماعی، انگیزه های واقعی و از طرف دیگر ارتباط کلی در ارتباط با یک گروه مشخص یا گروه همسالان و عکس العمل قدرتهای منظم کاملاً واقعی به نظر رسد. تخریب گرایی جوانان و نوجوانان می‌تواند ناشی از مخالفت با نسل مسن حاکم، مبارزه جویی، برآشتفتگی خشم و غصب، زمینه‌ی رنجش و محرومیت، رغبت به گروه گرایی و تشکیل دسته ها و باندها باشد. در مجموع می‌توان مهمترین دلایل تخریب و خرابکاری را به شکل ذیل تقسیم بندی کرد:

- الف) خرابکاری به عنوان کسب و کار
- ب) خرابکاری به عنوان ابزار قدرتی
- ج) خرابکاری به عنوان بازی و تفریح
- د) خرابکاری از روی بدجنی و شرارت (بهرامی مهنه، پایان نامه بررسی عوامل موثر بر وندالیسم نوجوانان و جوانان ۲۴-۱۵ سال در حاشیه شهر مشهد).

وندالیسم در ورزش

خشونت و پرخاشگری را از این منظر که در چهارچوب روابط متقابل اجتماعی نیاز به تعریف دارند می‌توان پدیده هایی اجتماعی تلقی نمود. این پدیده ها با توجه به مکان، زمان و متغیرهای اجتماعی مانند سن، جنس، نژاد، قومیت، طبقه اجتماعی و خردۀ فرهنگ های گوناگون در هر جامعه شکلهای متفاوتی به خود می‌گیرند. در عرصه فعالیتهای ورزشی سه سطح برای بررسی و تحلیل خشونت و پرخاشگری ملاحظه می‌شود:

- ۱- خشونت و پرخاشگری تماشا گران و طرفداران تیم های ورزشی علیه ورزشکاران
- ۲- خشونت و پرخاشگری بین ورزشکاران در عرصه رقابت هایی که انجام می‌دهند.

۳- خشونت و پرخاشگری تماشاگران رویدادهای ورزشی که در قالب هواداری از تیمهای ورزشی بر علیه یکدیگر و بعض اموال و دارایی های عمومی انجام می پذیرد. بین سه سطح قابل بررسی خشونت و پرخاشگری در فعالیتهای ورزشی سطح سوم که ناظر بر فتارهای خشونت آمیز و پرخاش جویانه بین تماشاگران و هواداران تیم های ورزشی به ویژه فوتبال است از اهمیت بیشتری برخوردار است. (محسنی تبریزی، وندالیسم، ص ۱۷۳)

وندالیسم به مفهوم یک آسیب اجتماعی

در مباحث جامعه شناسی انحرافات، پاتولوژی یا آسیب شناسی را علم مطالعه و بررسی کارکردهای مختلط و گسل سیستم ها، بخشها و اجزا در سطوح مختلف اعم از ارگانیکی، فیزیولوژیکی، بیولوژیکی، فیزیکی و اجتماعی تعریف کرده اند. از نظر پزشکی پاتولوژی به مفهوم مطالعه جریانات و فرآیندهای امراض، اختلال و بی نظمی در کارکردها یا نقصان و کاستی در فعالیت ارگان ها و نیز مطالعه علل و اسباب بیماریها و ناخوشی های جسمانی و دماغی است.

جامعه شناسانی که این واژه را از فرهنگ پزشکی جهت اشاره به دردها و بیماریهای اجتماعی به عاریت گرفته اند هر نوع انحراف از نرم اجتماعی و هر اختلال در کارکرد نظام اجتماعی را به گونه ای به مبحث آسیب شناسی اجتماعی ربط داده و مباحثت مربوط به انحرافات، نابهنجاری ها، اختلالات رفتاری، بزهکاری ها و بطور عام مسائل و مشکلات اجتماعی را تحت مبحث کلی تری بنام درد شناسی یا آسیب شناسی اجتماعی مطرح می کنند.

از این نظر وندالیسم را به مثابه یک آسیب یا درد اجتماعی می توان تلقی کرد. کلارک ۱۹۹۱، هوبر ۱۹۹۱، ویلکینسون ۱۹۹۵ و گلداستون ۱۹۹۸ وندالیسم را چون سایر انحرافات اجتماعی ناشی از ناسازگاریهای حاکم بر روابط فرد و جامعه تضعیف و فروپاشی اتوریته اخلاقی در تنظیم روابط بین افراد، تزلزل نهادهای جامعه در انتقال ارزشهای اجتماعی، سلطه شرایط اتمیک بر جامعه و واکنش و عکس العمل خصمانه و خشن برخی افراد به تحمیلات و شرایط نامطبوع، نامطلوب و غیر عادلانه بیرونی می

دانند. ميل ونداليسم و سایر اشکال کج رفتاري را معلول دگرگونی ساختی در جامعه می‌داند. به زعم او کشاکش بين اخلاق، رسوم و ارزشها و منافع گروه های اجتماعی، زمينه را برای پيدايي انواع صور بزهكاری، کج رفتاري و يا آسيب اجتماعي فراهم می‌سازد. زمانی که يك نظام اخلاقي مورد تغيير و يا تهديد قرار گيرد افرادي که نظام اخلاقي موجود حافظ منافع آن هاست در ممانعت از تضعييف و يا تغيير آن کوشانی شوند در مقابل گروه ديگری خواستار دگرگونی و فروپاشی آن می‌شوند. نتيجتاً بين دو گروه اجتماعي متعارض و متضاد برخورد و ستيزه درمي گيرد و زمينه مساعدی برای پيدايش آسيب های اجتماعي خاص فراهم می‌شود. (محسنی تبریزی، ونداليسم، ص ۲۶)

ونداليسم به مثابه يك انحراف و كجروي اجتماعي

در منابع مربوط به انحرافات و كجروي های اجتماعي ونداليسم به مثابه نوعی بزه و از انواع جرائم خرد مطرح شده است. برای آنکه ونداليسم در مفهوم جرم شناختی و آسيب شناسی اجتماعي آن به عنوان گونه ای کج روی و انحراف محسوب شود لازم است به اختصار در باب مفاهيم کج روی بزه کاري و انحراف وصور آن توضيح داده شود.

جامعه شناسان و علمای علوم اجتماعي خصوصاً پیروان مكتب جامعه شناسی نظم و کارکرد گرایی، بر این باورند که حیات اجتماعي بر واقعیتی بنام هنجار استوار است. هنجارها قواعد رفتار اجتماعي به شمار می‌آيند که اجرای اصول و قواعد رفتاري هر جامعه را تضمین می‌کند. بقا و استمرار حیات هر جامعه در گروه متابعت اعضای هر جامعه از هنجارها و ارزشهاي فرهنگي مقرره است. مع الوصف در همه جوامع بشری همه افراد به يكسان از هنجارها و ارزشهاي اجتماعي پيروي نمی‌کنند. از اينرو جامعه متابعت کنندگان هنجارهای اجتماعی را همنواو ناقضین آن را ناهمنوای نامد. از میان اشخاص نابهنجار کسانی که رفتار نابهنجارشان تداوم داشته و دیرگاهی دوام آورد کجرو یا منحرف و رفتار آنان کجروی یا انحراف اجتماعی نامیده می‌شود(اگ برن و نیمکف، زمينه جامعه شناسی، ص ۲۵۳).

«بودون» (Bodun) انحراف را به رفتاری اطلاق می کند که مخرب زندگی بوده، مورد سرزنش قرار گیرد یا موجب لطمہ و جریمه شود. بنظر «بودون» انحراف غالباً متراکم با قانون شکنی است و در جامعه موارد آن خیلی بیشتر از جرم است. «دوب» (Dube) انحراف اجتماعی را عبارت از هر نوع رفتار یا وضعیتی می داند که اعصابی قوی تر یک گروه اجتماعی به طور معقول آن را تخلیق جدی نسبت به ارزشها یا معیارهای مهم خود می دانند.

رفتاری انحراف آمیز تلقی می شود که به عنوان رفتار غیرعادی تعریف شود. «بیکر» (Beiker) در این باره می نویسد: انحراف چگونگی عملی که شخص مرتكب می شود نیست بلکه نتیجه عملی است که دیگران بر حسب ضمانت اجرایی قوانین به یک متخالف نسبت می دهند.

بنابراین برای اینکه عملی انحراف محسوب شود باید عوامل مختلفی در نظر گرفته شوند. این عوامل دربرگیرنده اهمیت نسبی هنجارها، موقعیت کنشگر، وضعیت فردی و اجتماعی او و شرایطی که عمل در آن محقق شده می باشد.

در همه گروه ها درجه اهمیت هنجارها و رعایت آن توسط اعصابی آن یکسان نیست. برخی از هنجارها چون شیوه های قومی از اهمیت کمتری برخوردار بوده و عدم رعایت آن ها مجازاتی را دربرنداشته و یا در صورت مجازات میزان آن خفیف خواهد بود. در طرف دیگر قوانین وضع شده در یک جامعه در صورتی که مراتعات نگردند فرد خاطی با مجازات شدید روپرتو خواهد شد.

با وجود شدت و ضعف در اهمیت هنجارها و رعایت آن توسط افراد موضوع مهم دیگر، موقعیت عمل می باشد که شدت و ضعف مجازات را تعیین می کند به عنوان مثال سربازی که در دو موقعیت جنگ و صلح از انجام خدمت، سر باز زند مجازاتهای مختلفی برای او تعیین می گردد.

همچنین ویژگیهای فردی و اجتماعی کنشگر از پارامترهای مهم در گرایش به انحراف است. پایگاه اجتماعی خاطی نیز غالباً به عنوان عامل مهم در نظر گرفته می شود. مصنوبیتهای متفاوتی که برای سفر، وزرا، نمایندگان مجلس و برخی اشخاص دیگر

وجود دارد مويid اين امر است. (محسنی تبریزی، ونداليسم، ص ۲۶ و ۲۷) **ونداليسم به مثابه آشوبی اجتماعی**

جوابع روستايی و عشايري به دليل شرایط جديد جهانی و شهری شدن، رشد جمعیتشان که دیگر کفاف ظرفیتهای جامعه را نمی کرد و بسیاری از خدمات اجتماعی و امکانات زندگی و رفاهی با مهاجرت به خصوص نسل جوان خود به شهرها مواجه هستند. این امر خود افزایش بی رویه جمعیت شهری را به دنبال دارد. اما شهرها همواره ظرفیت لازم برای حداقل امکانات رفاهی و انواع خدمات ضروری را ندارند. به سبب قدرت خريد پایین مهاجرین مناطق محروم، آنان ناگزیرند که زمینهای ارزان قیمت در حاشیه شهر یا زمینهایی را که در فاصله ای دورتر از شهر مالکی ندارند، تصاحب کرده و با حداقل امکانات، محل زندگی و حتی کار خود را بسازند. (پیران، تحلیل جامعه شناختی از مسکن شهری در ایران، ص ۴۳ و ۴۴) کمبودهای متعدد در هر زمینه ای موجب می شود تا آنان از طریق همبستگی گروهی مضاعف، بسیاری از کارکردهایی را که جامعه شهری قادر به برآوردنش نیست خود مرتفع سازند. آن هم به تشکیل گروهها و جریانات و جنبشهایی پرشور منتهی می شود که می تواند به سرعت فشارهایی را به دولت و جامعه شهری وارد سازد. از طرفی بسیاری از فعالیتهای این افشار که برخی به نان شب محتاج اند، به سوی فعالیتهایی کشیده می شود که به سبب آسیبهای اجتماعی کلان برای جامعه، ممنوع و غیرقانونی به شمار می روند، پس مقاومت گروههای مذکور برای کسب معاش از این طرق غیرقانونی به پیدایش باندهایی منجر می شود که انواع فعالیتهای غیرقانونی را به شبکه ای در هم تنیده بدل می سازد که نگاهی جزیی به آنان هم می تواند وضعیت افشار آسیب پذیر مذکور را بدتر کرده و یاناخواسته باعث گسترش آن ها به زمینه های جدید و فعالیتهای جبرانی گستردہ تبدیل شود.

مجموعه آن ها موجب می شود تا نارضایتی حاشیه نشینان به شکلی جمعی بروز کرده و در سطح اجتماعی به شکل اعتراضات گروهی و آشوبها بروز کند و چنان رفتاری هنگامی که به شخصیتی در افراد بدل شد، وندالیسم و آسیبهای اجتماعی مربوط به آن را پدید می آورد و گروههایی را شکل می بخشد که تنها راه درست هر چیز را در خراب

کردن و از بیخ و بن کندن آن می بینند. در این شرایط اجتماعی جوانان حاشیه نشین هرچه بیشتر خود را با چنان اخلاق، منش و نگرش و باورهای غالب حاشیه نشینی همراه ساخته و جامعه پذیر می شوند، زیرا حامی ای جز آنان برای پاداش نگرشهای رفتارهایشان نمی یابند.

اما از طرفی دیگر شهرها برای تأمین نیازهای شغلی و نیروی کار خود نیاز به این مهاجرین دارند، بنابراین چنین فرآیندی طبیعی است، تنها جامعه شهری می باشد در ازای چنان عرضه نیروی کار، حداقل نیازهای اساسی و تأمین اجتماعی این اقشار را تأمین کند و اشتغال زایی و فرصتهای شغلی را در این مناطق پدید آورد تا بیکاری موجب پناه بردن شان به کارهای خلافکارانه و اعتیاد و سایر جرائم و تخلفات نشود. بنابراین موضوع توزیع مناسب و عادلانه خدمات اجتماعی و رفاه اجتماعی و ایجاد فرصتهای شغلی پدید می آید، پس مسائل جوامع حاشیه نشین و آلونک نشین باید در زمرة اولویتهای اصلی قرار گیرد. این اولویتها شامل فرصتهای شغلی، قوانین کار و حقوق و دستمزد کارگری می شود تا بیمه های اجتماعی، حق بیکاری، حق بازنشستگی، خدمات بهداشتی و حداقل خدمات رفاهی و فرهنگی و همچنین شهرک سازی و ترمیم و تقویت سکونت گاههای غیررسمی که از بین بردنی نیستند. (محسنی تبریزی، وندالیسم، ص ۳۰)

اهمیت حفظ اموال عمومی در روایات

امام صادق علیه السلام می فرماید: رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم هنگامی که رزمدگان را به سوی جنگ می فرستاد به ایشان سفارش می فرمود: جز در هنگام ناچاری درختی را قطع نکنید (کلینی، اصول کافی، ص ۳۰). نهی پیامبر صلی الله علیه و اله وسلم از قطع درخت می تواند به جهت تاثیر درخت در سلامت و حفاظت محیط زیست باشد.

رسول خدا صلی الله علیه و اله وسلم می فرماید: زیر درخت بار ده یا در مسیر راه عمومی بول نکنید (راوندی، فقه القرآن فی شرح آیات الاحکام، ص ۴). همین طور ایشان می فرماید: سه گروه بر اثر سه کار ناروا از رحمت خدای سبحان

دورند:

۱- کسی که مکان عمومی را آلوده کند.

۲- کسی که از آب سهمیه بندی شده جلوگیری کند و نوبت دیگران را رعایت نکند.

۳- کسی که سد معبّر کند و مانع عبور دیگران شود (کلینی، اصول کافی، ص ۲۹۲).

درباره قطع درخت نیز از آن بزرگوار چنین آمده است: هر کس بی جهت درخت سدری را قطع کند خدا سرش را در آتش فرو می برد (مجلسی، بحارات الانوار، ص ۱۱۳).

از امام صادق علیه السلام نیز چنین آمده است: درخنهای ثمر دهنده را قطع نکنید که اگر چنین کنید خدا سخت بر شما عذاب فرو می ریزد (حرعاملی، وسائل الشیعه، ص ۳۹).

با توجه به احادیث وارد شده در باب حفظ اموال عمومی به طریق اولی تخریب اموال عمومی که مورد بحث ماست مذموم و ناپسند شمرده می شود.

وندالیسم در فقه

یکی از مهمترین قواعد مرتبط با موضوع، قاعده لاضر است. همانطور که در شرع مقدس اسلام هیچ کس حق ضرر زدن به خود و دیگری را ندارد در جامعه اسلامی نیز تخریب اموال عمومی (وندالیسم) مذموم و ناپسند شمرده شده است.

به موجب اطلاقات ادله قاعده اتلاف در پدید آمدن نوع ضمان به هیچ وجه عنصر عمد و قصد دخالت ندارد. از این رو شخصی که با عمل خویش موجب تلف مال دیگری شده ضامن و ملزم به جبران خسارت وارد شده است. اعم از این که عامداً و عالماً این کار را کرده یا بدون قصد عملش چنین نتیجه ای داده باشد. در قانون مدنی ایران ماده ۳۲۸ به این نکته یادآوری می شود که «هر کس مال غیر را تلف کند ضامن آن است و باید مثل یا قیمت آن را بدهد اعم از این که از روی عمد تلف کرده باشد یا بدون عمد و اعم از اینکه عین باشد یا منفعت و اگر آن را ناقص یا معیوب کند ضامن نقص قیمت آن است.

با توجه به موارد یاد شده می توان گفت هر گونه اتلافی شامل تخریب بوده و بر مبنای

قاعده خمان آور است.

يکي ديگر از قواعدی که در کتب فقهی و استدلالات فقهها دیده می شود قاعده «من له الغنم فله الغرم» می باشد. بر اين اساس هر فردی که از فعالیتی بهره مند می شود باید خسارت‌های ناشی از آن را هم پیدا کند. بنابراین از آنجایی که بهره برداری هایی که بر اموال عمومی می شود مشمول این حکم می باشد لذا تخریب هایی که بر اموال عمومی وارد می شود بر عهده مخرب می باشد و شخص ون达尔 مکلف به جبران مافات می شود و برای این جبران ضرورت دارد که حکومت اسلامی برای این ضمان ها قوانین وضع نموده و با ابزارهای حکومتی رفتار کند.

ونداليسم در حقوق موضوعه

بي گمان رشد سريع و روز افزون علم و تكنولوجی در عصر ما، موجب تحولات عظيمی در صنایع نفت، برق، گاز، مخابرات و ديگر وسائل ارتباطي و حمل و نقل اعم از هوايی و دریايی و زمیني بوجود آورده و بشريت را از امکانات و تسهيلات بهتر و جديتری برخوردار کرده است. مع هذا و متأسفانه در کنار اين پيشرفت سريع علمی و تكنولوجی، جامعه با بدآموزی های خاصی از ناحيه برخی از افراد نسبت به اين تأسیسات و وسائل به صورت انهدام یا تخریب آن ها مواجه شده است و چاره آن يکی از وسائل و مشکلاتی است که توجه اداره کنندگان جامعه را به خود معطوف داشته است.

در کشور ما نيز از زمان تاسیس راه آهن سراسری و با پيشرتفتهایی که در زمینه صنایع نفت، برق، گاز، پتروشیمی و حمل و نقل هوايی فراهم شده است و همانگونه که قبل اشاره شد برای جلوگیری از هرگونه خرابکاری و حفظ و حراست از اين قبیل تأسیسات و وسائل و امکانات عام المنفعه که با استفاده از درآمد ملي و بودجه عمومی کشور ایجاد و گسترش پیدا کرده است، به عنوان يکی از مسائل مبتلا به جامعه توجه مقتن را به خود معطوف داشته است. به طوری که در اين راه سعی و اهتمام ويژه‌ای در جهت ایجاد تدابير قانونی برای جلوگیری از اخلال و خرابکاری در این تأسیسات به عمل آورده است. به اين منظور قانونگذار در حين تدوين اساسنامه قانونی مربوط به تشکيلات و وظایف و مسئولیتهای اداره کنندگان اين تأسیسات، برای جلوگیری از انهدام و تخریب آن ها

ازناحیه اشخاص نسبت به هر یک، از تأسیسات و وسائل مربوط به آن، قوانین جزایی خاصی را پیش بینی و برقرار کرده است. هم اکنون این قبیل قوانین متفرقه جزایی پراکنده از قبیل: قانون کیفر بزه های راه آهن (مصوب ۱۳۲۰) قانون مجازات اخلالگران در صنایع نفت ایران (مصوب ۱۳۳۶) قانون مجازات اخلالگران در امنیت پرواز هوایپیماها و خرابکاری در وسائل و تأسیسات هوایپیمایی (مصوب ۱۳۴۹) قانون مجازات اخلال کنندگان در تأسیسات آب، برق، گاز و مخابرات کشور (مصوب ۱۳۵۱) هنوز از طرف قانونگذار نسخ نشده است.

بطور کلی در فصل بیست و پنجم قانون مجازات اسلامی آمده است: هر کس عمدتاً اشیاء منقول یا غیر منقول متعلق به دیگری را تخریب نماید یا به هر نحو کلا یا بعضاً تلف نماید و یا از کاراندازد به حبس از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد (قانون مجازات اسلامی، ماده ۶۷۷).

یا به عنوان مثال هر کس درختان موضوع ماده یک قانون گسترش فضای سبز را عالماً عاماً و بخلاف قانون مذکور قطع یا موجبات از بین رفتن آن ها را فراهم آورد علاوه بر جبران خسارت وارد حسب مورد به حبس تعزیری از شش ماه تا سه سال و یا جزای نقدی از سه میلیون تا هجده میلیون ریال محکوم خواهد شد (قانون مجازات اسلامی، ماده ۶۷۷).

هر کس در وسائل و تأسیسات مورد استفاده عمومی از قبیل شبکه های آب و فاضلاب، برق، نفت، گاز، پست و تلگراف و تلفن و مراکز فرکانس و ماکروویو (مخابرات) و رادیو و تلویزیون و متعلقات مربوط به آن ها اعم از سد و کanal و انشعاب لوله کشی و نیروگاه های برق و خطوط انتقال نیرو و مخابرات (کابل های هوایی یا زمینی یا نوری) و دستگاه های تولید وتوزیع و انتقال آن ها که به هزینه یا سرمایه دولت یا با سرمایه مشترک دولت و بخش غیر دولتی یا توسط بخش خصوصی برای استفاده عمومی ایجاد شده و همچنین در علائم راهنمایی و رانندگی و سایر علائمی که به منظور حفظ جان اشخاص یا تامین تأسیسات فوق یا خیابان ها و جاده ها نصب شده است، مرتكب تخریب یا ایجاد حریق یا از کارانداختن یا هر نوع خرابکاری دیگر شود

بدون آنکه منظور او اخلال در نظم و امنیت عمومی باشد به جبس از سه ماه تا ده سال محکوم خواهد شد (قانون مجازات اسلامی، ماده ۶۸۷) و مواردی دیگر که تمامی اینها شامل در ونداليسم می شود.

راهکارهای مبارزه با ونداليسم

- از آنجایی که پایه و اساس شخصیت فرد در خانواده شکل می گیرد بنابراین خانواده باید از همان دوران کودکی شخص را نسبت به اطرافش مسئولیت پذیر بار بیاورند و به او بیاموزند که همان قدر که خودش حق بهره بردن از نعمات و امکانات را دارد دیگران نیز چنین حقی دارند.
- بوسیله چاپ بروشور و کتاب، تهیه فیلم، برگزاری برنامه های ویژه آگاه سازی مردم در رابطه با این پدیده و آسیب های اجتماعی آن که در صدر آن صدا و سیما می باشد می توان به فرهنگ سازی در این مورد پرداخت.
- بوسیله دخالت دادن مردم در امور مربوط به مدیریت شهر یا کشور که باعث ایجاد حس تعهد و تعلق در آن ها می شود بگونه ای که نمی توانند به راحتی از کنار یک خرابکاری بگذرند و یا خودشان منشا آن باشند نیز می توان با ونداليسم مبارزه کرد.
- همچنان با افزایش مراکز تفریحی و فرهنگی که در آن ها هیجانات و انرژی های جوانان تخليه شود میتواند در کاهش ونداليسم نقش بسزایی داشته باشد.

نتیجه بحث

در روایاتی که از ائمه معصومین علیهم السلام به دست ما رسیده به حفظ اموال عمومی و جلوگیری از تخریب آن ها سفارش زیادی شده است. در فقه اسلامی نیز قواعدی برای جلوگیری از ضرر زدن به خود و دیگران و تلف مال خود یا دیگری وضع شده است.

در تک تک قوانین موضوعه در کشور نیز به نوبه خود این قواعد در نظر گرفته شده و راه هر گونه اضرار و اتلاف و تخریب اموال غیر، اعم از دولتی، شخصی و عمومی بسته شده و برای متخلفین مجازاتهایی متناسب با آن، در نظر گرفته اند. در مورد بیماری تخریب اموال عمومی (ونداليسم) نیز با تحقق شرایط جرم تخریب این مجازاتهای اعمال

مي شود. بدويهی است که اين اعمال، نقش مهمی در از بين بردن سرمایه اقتصادي جامعه داشته و باعث تخریب اموال میگردد.

منابع

- ۱- آريان پور، امير اشرف، ۱۳۸۳، **فرهنگ آلماني - فارسي**، تهران، توپيا.
- ۲- اگ برن، ويليام، و نيمکف، ۱۳۴۴، **زمينه جامعه شناسی**، اقتباس: ا.ح. آريان پور، تهران، انتشارات فرانكلين.
- ۳- اداره کل تدوين و تنقيح قوانين و مقررات، ۱۳۸۴، **قانون مجازات اسلامي**، تهران، بي نا.
- ۴- پيران، ۱۳۶۷، **تحليل جامعه شناختي از مسكن شهری در ايران**، نامه انجمن جامعه شناسی ايران، شماره ۶.
- ۵- حر عالي، محمد بن حسن، ۱۳۸۳، **وسائل الشيعه الى تحصيل مسائل الشريعه**، تهران، مكتبه اسلاميه.
- ۶- راوندي، سعيد بن عبدالله، ۱۴۰۵ق، **فقه القرآن في شرح آيات الأحكام**، قم، مكتبه آيه... مرعشى.
- ۷- كليني، محمدين يعقوب، ۱۳۶۱، **أصول کافي**، ترجمه محمدباقر بهبودي، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامي.
- ۸- مجلسی، محمدباقر، ۱۳۵۴، **بحار الانوار**، ترجمه موسی خسروی، تهران، نشر اسلاميه.
- ۹- محسنی تبریزی، عليضا، ۱۳۸۳، **ونداليسم**، تهران، انتشارات آن.
- ۱۰- بهرامي مهنه، فاطمه (۱۳۸۳) **پيان نامه بررسی عوامل مؤثر بر ونداليسم نوجوانان و جوانان ۳۴-۱۵ سال در حاشیه شهر مشهد**.